

ԴԱՎԻԹ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Եվրոպական կրթական տարածաշրջանային ակադեմիայի
իրավաբանական ֆակուլտետի համեմատական
իրավագիտության և դատավարական իրավունքի
ամբիոնի ասպիրանտ,
«Դ-Տելեկոմ» ՓԲԸ իրավաբան

ՓԱՍՏԱՐԱՆԻ ՍԱՄՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻՆ ԵՎ ՆՐԱ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ

Փաստաբանությունը իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող սոցիալ-հանրային ինստիտուտ է, որը կոչված է իրավաբանական օգնություն ցույց տալու ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, պաշտպանելու նրանց իրավունքներն ու օրինական շահերը օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով, ինչպես նաև նպաստել արդարադատության իրականացմանը²։

Քաղաքացիական հասարակության ձևավորման, ազատ շուկայական և մրցունակ տնտեսության ստեղծման ընթացքում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի դատական պաշտպանության դերի մեծացման պայմաններում ավելի է կարևորվում փաստաբանի՝ որպես ներկայացուցչի, քաղաքացիական դատավարության մասնակցության նշանակությունը, որն էլ կարևոր երաշխիք է հանդիսանում քաղաքացիների և կազմակերպությունների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանման մեխանիզմում։

Փաստաբանության գործունեությունը հանդիսանում է ՀՀ Սահմանադրության 20-րդ հոդվածի 1-ին մասի ապահովման հիմնական միջոցը, որում, մասնավորապես, ամրագրված է, որ յուրաքանչյուր ոք ունի իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունք։ Ելնելով այն հանգամանքից, որ փաստաբանների պալատը հանդիսանում է այն միակ անձանց միությունը, որը տրամադրում է իրավաբանական օգնություն՝ փաստաբանության ինստիտուտը պետք է դիտարկել փաստաբանների պալատի ներքո։ 2004թ.-ի «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածով փաստաբանների պալատը սահմանվում է որպես փաստաբանների մասնագիտական, անկախ, ինքնակառավարվող իրավաբանական անձ, որի առանձնահատկությունները սահմանվում են նույն օրենքով։ Փաստաբանների պալատն իրավաբանական անձի կարգավիճակ ձեռք է բերում օրենքով սահմանված կարգով գրանցվելու պահից։ Այս սահմանումը

ընդգծում է փաստաբանների պալատի ինքնուրույնությունը, վերջիններիս անկախությունը պետական կառավարման մարմիններից։ Իսկ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսվեց փաստաբանների պալատի հետևյալ սահմանումը. «Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատը (այսուհետ՝ փաստաբանների պալատ) սույն օրենքի հիման վրա ստեղծված փաստաբանների մասնագիտական, անկախ, ինքնակառավարվող ոչ առևտրային կազմակերպություն է, որի առանձնահատկությունները սահմանվում են սույն օրենքով։ Փաստաբանների պալատն իրավաբանական անձի կարգավիճակ ձեռք է բերում օրենքով սահմանված կարգով գրանցվելու պահից»։ Փաստորեն, օրենսդիրը նոր օրենքում հստակորեն նշում է, որ փաստաբանների պալատը ոչ առևտրային կազմակերպություն է, այսինքն՝ շահույթ ստանալու նպատակ չհետապնդող և ստացված շահույթը մասնակիցների միջև չբաշխող կազմակերպություն։ Օրենքի փոփոխությունը, համաձայն որի՝ փաստաբանների պալատը դիտարկվում է ոչ թե իրավաբանական անձ, որն ըստ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի 1-ին մասի իրենից ներկայացնում է առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություն, այլ դիտարկվում է որպես ոչ առևտրային կազմակերպություն։ Հետևաբար՝ օրենսդիրը այս փոփոխությամբ բացառում է փաստաբանների պալատի շահույթ ստանալու նպատակը։ Իրավաբանական օգնություն տրամադրող փաստաբանների կողմից փաստաբանների պալատին տրվող հոնորարներն օգտագործվում են փաստաբանների աշխատանքների վարձատրության, տեխնիկական անձնակազմի պահպանման, կենցաղային և գրասենյակային ծախսերի, ինչպես նաև ապահովագրական և թոշակային ֆոնդերին մասհանումների համար։

«Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքը սահմանեց փաստաբանի կազմակերպարավա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

կան կարգավիճակը, նախատեսեց մասնագիտական խնդիրների և պարտականությունների իրականացման սահմանները, մեթոդներն ու եղանակները, պատասխանատվության չափն ու տեսակները իր կողմից իրականացվող դատավարական գործունեության որակի ու արդյունավետության համար:

Փաստաբանի ինստիտուտի ամբողջ պատմության ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս պարզել նրա հասկացությունը, էությունն ու կապը քաղաքացիական գործերով դատական գործունեության հետ, փաստաբանական գործունեությունը դարձնել ավելի արդյունավետ իրավակիրառ պրակտիկայում և լայնորեն օգտագործել քաղաքացիների և կազմակերպությունների իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի պաշտպանության համար քաղաքացիական դատավարությունում:

Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ քաղաքացիները դատարանում կարող են իրենց գործերը վարել անձամբ կամ իրենց ներկայացուցիչների միջոցով: Քաղաքացու մասնակցությունը գործին չի զրկում նրան գործով ներկայացուցիչ ունենալու իրավունքից: Այսպիսով՝ փաստաբանի ինստիտուտի գոյության անհրաժեշտությունը քաղաքացիական դատավարությունում պայմանավորված է հետևյալ պատճառներով:

1. գործերը դատարանում վարելու անհնարինությամբ (քաղաքացու հիվանդություն, իրավաբանական անիրազեկություն, անգործունակություն և այլն),

2. որակյալ իրավաբանական օգնություն ստանալու ցանկությամբ,

3. կոլեզիալ մարմինների կողմից ղեկավարվող իրավաբանական անձանց դատաքննությանը անմիջականորեն մասնակցելու անհնարինությամբ:

Ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձինք իրավունք ունեն վարելու իրենց գործերը ինչպես ինքնուրույն, այնպես էլ ներկայացուցչի միջոցով: Այս պարագայում ընտրության իրավունքը, բնականաբար, պատկանում է այն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց, ում գործը քննվում է դատարանում: Փաստորեն, փաստաբանը կարող է մասնակցել դատական գործին ինչպես վստահորդի հետ համատեղ, այնպես էլ առանց վստահորդի, եթե վերջինս դա ցանկանում է: Մինչդեռ պետք է նշել, որ գոյություն ունեն այնպիսի դատական գործեր, որոնց դեպքում փաստաբանը դատական քննության ժամանակ չի կարող ամբողջությամբ փոխարինել վստահորդին: Դատական պրակտիկայի համաձայն՝ կողմերը հրավիրվում են դատարան անձամբ բացատրություններ տալու ամուսնալուծության, հայրության ճանաչման, ծնո-

ղական իրավունքների զրկման, աշխատանքի վերականգնման, պատվի և արժանապատվության գործերով:

Դատական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ քաղաքացիական գործերին փաստաբանի պարտադիր մասնակցությունը նպաստում է արդարադատության արդյունավետ իրականացմանը: Անհրաժեշտ է փաստել, որ եթե նախկինում բացակայում էին նորմեր, որոնք սահմանում էին փաստաբանի պարտադիր մասնակցությունը քաղաքացիական գործերով, ապա «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածով փոփոխության է ենթարկվել «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածը, որի համաձայն՝ դատական ներկայացուցչությունը կամ դրա կազմակերպումը որպես պարբերաբար կամ վճարովի հիմունքներով մատուցվող ծառայություն կարող է իրականացնել միայն փաստաբանը, բացառությամբ՝

1) մերձավոր ազգականի, այդ թվում՝ ծնողի, զավակի, որդեգրողի, որդեգրվածի, հարազատ կամ ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբոր կամ քրոջ, պապի, տատի, բոռան, ինչպես նաև ամուսնու կամ ամուսնու ծնողի, փեսայի կամ հարսի համար անվճար ներկայացուցչություն իրականացնելու դեպքերի,

2) մերձավոր ազգականին (ազգականներին) կանոնադրական կապիտալի կեսից ավելի բաժնեմասերը պատկանող իրավաբանական անձի շահերը դատարանում ներկայացնելու դեպքերի:

Ներկայումս քաղաքացիների մեծ մասը դիմում է փաստաբանի օգնությանը հենց քաղաքացիական գործերով, որը մասամբ վկայում են ձեռնարկատերերի, իրավաբանական անձանց ներկայացուցիչների որակյալ օգնության համար դիմումների անը:

Ընդհանրապես, փաստաբանը, որը համաձայնություն է կնքել վստահորդի հետ, չպետք է մոռանա, որ իր գլխավոր խնդիրը վստահորդին մասնագիտական իրավական օգնության տրամադրումն է, որի վերջնական նպատակն էլ համարվում է համապատասխան դատական գործով դրական արդյունքի հասնելը: Իսկ դրա համար փաստաբանին քաղաքացիական գործերով դատական քննության նախապատրաստման ընթացքում անհրաժեշտ է պահպանել մի շարք պահանջներ:

Առաջինը՝ որոշել հայցի առարկան ու հիմքը: Առարկա ասելով՝ հասկանում ենք հայցվորի պահանջն ուղղված պատասխանողին: Հայցի հիմքը այն հանգամանքներն են, որի վրա հայցվորը հիմնվում է: Հայցի առարկան և հիմքը փաստաբանի կողմից պետք է պարտադիր կերպով արտացոլվեն հայցի մեջ:

Երկրորդը՝ հստակ սահմանել տվյալ գործի ապացուցման առարկան ու սահմանները: Ապացուցման առարկայի ու սահմանների ճիշտ որոշումը համարվում է գործի հաջող անցկացման համար անհրաժեշտ և կարևոր նախապայման:

Ինչպես հայտնի է, ինքնին ապացուցման գործընթացը բաղկացած է չորս տարրերից և իր մեջ ներառում է ապացույցների հավաքման, ներկայացման, հետազոտման և գնահատման գործողությունները⁴:

Ապացույցներ հավաքելը փաստաբանի կողմից իրականացվում է դրանց փնտրման և վերհանման միջոցով: Ընդ որում, ապացույցների առաջնային վերհանումը տեղի է ունենում փաստաբանի և վստահորդի գրույցի ժամանակ, որի ընթացքում, ուսումնասիրելով առկա նյութերը, փաստաբանը պետք է պատկերացում կազմի հանգամանքների փաստացի առկայության մասին:

Համաձայն «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի՝ փաստաբանն իրավունք ունի դիմելու պետական, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, անհատ ձեռնարկատերերին և իրավաբանական անձանց՝ իրավաբանական օգնություն ցույց տալու համար անհրաժեշտ փաստաթղթեր (տեղեկություններ) ստանալու պահանջով: Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները պարտավոր են տասնօրյա ժամկետում փաստաբանին տրամադրել պահանջվող փաստաթղթերը (տեղեկությունները) կամ դրանց պատճենները, բացառությամբ, երբ այդ մարմինների գործունեությունը կարգավորող օրենքներով այլ բան է նախատեսված, կամ պահանջվող փաստաթղթերը (տեղեկությունները) օրենքով պահպանվող գաղտնիք են պարունակում: Փաստաթղթերի (տեղեկությունների) տրամադրման մերժումը պետք է տրվի գրավոր եւ պատճառաբանված:

Դրանից զատ ապացույցների վերհանման նպատակով փաստաբանը իրավասու է միջնորդությամբ դիմել դատարանին ապացույցներ պահանջելու համար:

Համաձայն քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ կողմերի, ինչպես նաև նրանց ներկայացուցիչների կողմից ապացույցներ հավաքելը իրականացվում է դրանց ներկայացման ձևով: Դրա համար փաստաբանի՝ իբրև ապացուցման դատավարական համակարգում դատական ներկայացուցչի առաջին գործողությունը համարվում է արդեն իսկ վերհանված ապացույցների ներկայացումը դատարան: Բացի այդ, ապացույցների վերհանման և դրանք դատարանին ներկայացնելու գործընթացը կարող է շարունակվել նաև դատական նիստերի ընթացքում միջնորդությամբ հանդես գալու միջոցով (վկաների հարցաքննություն, գործին գրավոր ապացույցների, տարբեր փորձաքն-

նությունների եզրակացությունների կցում):

Դատական քննությանը պատրաստվելու ընթացքում փաստաբանը պետք է իր վստահորդին պարզաբանի գործի նկատմամբ իրենց դիրքորոշումը, իսկ դատական քննության ժամանակ պատշաճ վարքագիծ ապահովելու համար նաև պետք է պարբերաբար ուղղորդի նրա գործողությունները ճիշտ խորհուրդների միջոցով:

Այս ամենից բացի, դատական քննության նախապատրաստական փուլում փաստաբանին անհրաժեշտ է մշակել գործի վարման ռազմավարություն և մարտավարություն, քանզի դատական քննության ընթացքում նա պետք է լուծի մի կարևորագույն հարց, ասել է թե ապացույցների և այլ փաստարկների միջոցով համոզի դատարանին, որ իր վստահորդը իրավացի է: Իսկ դա անհնար է առանց տրամաբանության, հոգեբանության, մանկավարժության և իրավունքի, օրենքների բավարար իմացության: Հենց դրանք են հանդիսանում դատական գործում իր և, հետևաբար, իր վստահորդի հաջողության գրավականը:

Ներկայումս, փաստաբանական պրակտիկայում գործի վերլուծության և գործի վերաբերյալ դիրքորոշման ընտրության հնարքները անմիջականորեն կապված են մեկը մյուսի հետ: Վերլուծության արդյունքները ազդում են դիրքորոշման ընտրության վրա, բայց գործի վերաբերյալ դիրքորոշումը, իր հերթին, պահանջում է նորից ու նորից վերադառնալ վերլուծությանը: Գործի վերլուծությունը և դիրքորոշման ընտրությունը, իսկ այնուհետև ընտրված դիրքորոշման իրականացումը, փաստացի կազմում են փաստաբանի՝ գործի վերաբերյալ աշխատանքի բուն նպատակը: Դատական գործի վերլուծությունն իրականացվում է, որպես կանոն, առավել արդյունավետ դիրքորոշման ընտրության, ռազմավարության և գործի վարման տեխնիկայի որոշման, ինչպես նաև դատական գործի ամբողջ ընթացքում իրականացվելիք աշխատանքների պլանավորման համար:

Դրա համար անհրաժեշտ է առաջին հերթին պարզել, թե ինչ է դատական գործի դիրքորոշման ընտրությունը, ինչից է այն կախված և ինչպես է առաջանում: Անհրաժեշտ է հասկանալ, թե ինչու է դատական վարույթի ընթացքում առաջանում այնպիսի իրավիճակ, երբ օբյեկտիվ իրականության միևնույն փաստերի վերաբերյալ բացարձակ տարբեր, բայց իրենց ճշմարտացիության վերաբերյալ միևնույն վստահությամբ խոսում են դատավարության հակադիր շահեր ունեցող կողմերը: Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ կողմերից մեկը ակնհայտ սխալ է, և դատարանի խնդիրը միայն այն է, որ որոշի, թե որ կողմն է սխալ: Ներկայացվում է, որ դատական գործով դիրքորոշման ընտրության հարցը բավականին խորն է և պահանջում է քննարկում ոչ միայն մասնագիտական հնարքների

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

տեսանկյունից, այլ նաև նրա տեսական բնույթի հասկացությունը :

Քաղաքացիական գործով դիրքորոշման ընտրությունը պայմանավորված է քաղաքացիական գործերի առանձնահատկությամբ և քաղաքացիական իրավահարաբերությունների յուրահատկությամբ: Ինչպես հայտնի է, քաղաքացիական գործերի քննության շրջանակներում դատարանը լուծում է իրավունքի վերաբերյալ վեճեր: Քաղաքացիական վեճը անձի անձնական իրավունքի մասին վեճն է, որը համարվում է նյութաիրավական իրավահարաբերության սուբյեկտ: Այդ վեճը առաջանում է քաղաքացիական, ընտանեկան, բնակարանային, աշխատանքային, հողային և այլ իրավահարաբերություններից: Վերոնշյալ իրավահարաբերությունների համար ընդհանուր է նրանց մասնավոր իրավական բնույթը:

Քաղաքացիական գործերին մասնակցում են կողմեր, որոնք ունեն տարբեր շահեր և հակադիր դիրքորոշումներ: Յուրաքանչյուր կողմ ձգտում է քաղաքացիական գործն իր օգտին ավարտին հասցնել և այդ նպատակին հասնելու համար փորձում է հավաքել և ներկայացնել դատարանին բոլոր փաստերը, որոնք ամրապնդում են իր դիրքերը: Եթե այդ դեպքում կողմը ներկայացնի մտացածին փաստեր կամ խեղաթյուրի իրականությունը, մյուս կողմը կարող է բացահայտել այն, որում նա ունի անձնական հետաքրքրություն և իր շահը:

Կոնկրետ գործով դիրքորոշման ընտրությանն անցնելիս՝ փաստաբանին անհրաժեշտ է ծանոթանալ մասնավոր-իրավական հարաբերության առանձնահատկություններին և հաշվի առնել դրանք դատական գործի քննության բոլոր փուլերում:

Եվ, այսպիսով, հետաքրքիր է պարզել, թե ինչ է իրենից ներկայացնում քաղաքացիական գործով դիրքորոշման ընտրությունը: Կարելի է առաջարկել հետևյալ բնորոշումը. «Քաղաքացիական գործով դիրքորոշումը դա կողմի՝ փաստացի իրավիճակի և հայցում առկա իրավական պահանջի վերաբերյալ ունեցած մոտեցումն է, ինչպես նաև այդ մոտեցման հիմնավորումը» :

Այն դեպքերում, երբ վեճի հիմքում ընկած փաստերը ակնհայտ չեն, պրակտիկայում մեծ փորձ ունեցող փաստաբանները կարող են փաստացի իրավիճակների վերաբերյալ հորինել «առասպելներ», որոնք հաստատում են իրենց մոտեցումը (դիրքորոշումը): Այսպիսով, օրինակ, փաստաբանը ստիպված է ջանք գործադրել այն տարբերակի համար, թե ինչու անշարժ գույքի առուվաճառքի պայմանագրում, որը հայցվորը պահանջում է անվավեր ճանաչել և վերականգնել մինչպայմանագրային հարաբերությունները, նշված է իրականում վճարված գումարից երկու անգամ քիչ գումար :

Այսպիսով, փաստաբանը, անցնելով քաղաքացիական գործով դիրքորոշման ընտրությանը, վերոնշյալ գործունեությունն իրականացնում է փուլերով՝ սկսած հաճախորդի պահանջի և նպատակի ճշգրտումից մինչև վերջնական իրավական պահանջի կազմումն ու ձևակերպումը:

Քաղաքացիական գործով դիրքորոշման ընտրության փուլերը հետևյալն են՝

1. խնդրի ճշգրտում և կողմի պահանջի ու նպատակի պարզում,
2. ի սկզբանե ներկայացված ապացույցների վերլուծություն,
3. տվյալ քաղաքացիական գործով կիրառման ենթակա իրավական նորմի փնտրում,
4. գործով ապացույցների բազայի ձևավորում,
5. տարբերակի ընտրված մոտեցումը մեկնաբանող փաստերի առաջաշարում և կողմի իրավական պահանջի ձևավորում :

Փաստաբանի դատական ճառը պետք է լինի համոզիչ՝ հիմնված ապացույցների օբյեկտիվ գնահատման և գործի փաստացի հանգամանքների վրա: Ընդ որում, փաստաբանին իր ճառում անհրաժեշտ է ոչ միայն ցույց տալ իր վստահորդի դիրքորոշման հիմնավորվածությունը ապացույցների համակցությամբ, այլ նաև պարտադիր կերպով իրավական գնահատական տալ առաջացած վեճին, մատնանշել այն իրավական նորմերը, որոնցով անհրաժեշտ է առաջնորդվել վեճի լուծման համար:

Դատական նիստի ընթացքում փաստաբանը պետք է ձգտի, որ դատական քննությունը լրիվ և օբյեկտիվ կերպով արտացոլվի դատական նիստի արձանագրության մեջ: Նա պարտավոր է ոչ միայն ծանոթանալ դրան, այլ նաև հիմքերի առկայության դեպքում նկատողություններով ու առարկություններով հանդես գալ:

Քաղաքացիական դատավարության օրենսդրության վերլուծությունից պարզ է դառնում նաև, որ փաստաբանին դատական նիստի վայրի և ժամանակի մասին ծանուցման պարտականությունը դրվում է վստահորդի վրա: Այդ իսկ պատճառով փաստաբանի բացակայությունը դատական նիստին դատարանին չի գրկում իրավունքից դատական նիստն անցկացնել առանց վերջինիս մասնակցության, եթե, իհարկե, նրա վստահորդը պատշաճ ծանուցվել է դատական նիստի վայրի և ժամանակի մասին: Այս կանոնից բացառություն լինում է միայն այն դեպքում, երբ գործին մասնակցում է անգործունակ անձանց օրինական ներկայացուցիչները: Այս դեպքում դատարանի կողմից պատշաճ պետք է ծանուցվեն հենց օրինական ներկայացուցիչները:

Քաղաքացիական դատավարության օրենսդրության վերոնշյալ նորմը պրակտիկայում

առաջացնում է բացասական հետևանքներ: Մասնավորապես, այս նորմի կիրառումը որոշ դեպքերում կարող է հանգեցնել անձանց սահմանադրական իրավունքների խախտմանը: Օրինակ, քաղաքացին դիմել է դատարան անվավեր ճանաչելու կնքված առուվաճառքի գործարքը: Ելնելով այն հանգամանքից, որ նա չի տիրապետում համապատասխան օրենսդրությանը՝ քաղաքացին դիմում է փաստաբանի օգնությանը: Այնպես է ստացվում, որ դատական նիստի օրը փաստաբանը չի կարողանում ներկայանալ դատարան ծանր հիվանդության պատճառով, որի արդյունքում դատարանը, քաղաքացիական գործը քննելուց հետո, որոշում է կայացնում ոչ ի օգուտ հայցվորի: Փաստացի օրենսդրական բացի պատճառով խախտվում են քաղաքացու սահմանադրական իրավունքները, այսինքն՝ նա գրկվում է դատական կարգով իր իրավունքները վերականգնելու հնարավորությունից:

Այդ իսկ պատճառով, հաշվի առնելով քաղաքացիների իրավունքների ապահովման կարևորությունը, օրենսդիրը պետք է երաշխավորի դատարանում քաղաքացիների պատշաճ իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքի դրսևորումները: Դրա համար անհրաժեշտ է օրենսդրական փոփոխություն կատարել քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում, և փաստաբանի հարգելի բացակայությունը սահմանել որպես հիմք՝ դատական նիստը հետաձգելու համար: Մասնավորապես, քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 119-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-ին ենթակետը լրամշակել հետևյալ բովանդակությամբ.

«Դատարանն իրավունք ունի հետաձգել գործի քննությունը, եթե այն չի կարող քննվել տվյալ նիստում, մասնավորապես, գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի, այդ թվում՝ **փաստաբանի**, վկաների, փորձագետների, թարգմանիչների, բացակայության պատճառով»:

Ելնելով վերոգրյալից՝ անհրաժեշտ է փաստել, որ նորմի առկայությունը բխում է միմիայն վստահորդի շահերից և նպաստում է վերջինիս սահմանադրական իրավունքների ապահովմանը:

Եզրակացնելով՝ կարելի է նշել, որ փաստաբանական գործունեությունը, որը ՀՀ-ում կարգավորվում է «Փաստաբանության մասին» 2004թ.-ի օրենքով, հանդիսանում է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց խախտված և վիճարկվող իրավունքների, օրինական շահերի պաշտպանության կարևորագույն մեխանիզմներից մեկը: Փաստաբանական գործունեությունը իրավափարաբերությունների անդադար զարգացմանը զուգահեռ մշտապես կատարելագործման կարիք ունի: Այս անհրաժեշտությունից ելնելով՝ 2011թ.-ի դեկտեմբերի 8-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեց «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը, որով օրենսդիրը ևս մեկ քայլ կատարեց իրավական պետության ձևավորման գործընթացում՝ փաստաբանությունը և փաստաբանական գործունեությունը դարձնելով ավելի ճկուն և գործուն ինստիտուտ անձանց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության համար:

¹ Հոդվածը զեկույցի տեսքով ներկայացվել է 2010թ.-ի ապրիլի 15թ.-ին ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետի կողմից կազմակերպված «Փաստաբանության արդի վիճակը և զարգացման միտումները ՀՀ-ում» թեմայով միջբուհական գիտաժողովում

² Տե՛ս ՀՀ դատարանակազմությունը և իրավապահ մարմինները, Գ.Ս. Ղազինյանի խմբ., Երևան, 2008թ., էջ 414:

³ Տե՛ս Դավթյան Ա.Հ. Փաստաբանի մասնակցությունը քաղաքացիական դատավարությանը, Երևան, 2000թ., էջ 3:

⁴ Տե՛ս Պետրոսյան Ռ.Գ. Հայաստանի քաղաքացիական դատավարություն, Երևան, 2007թ., էջ 341:

⁵ Տե՛ս Колмацуй А.А. Понятие позиции по делу, формируемой защитником в ходе подготовки к судебному заседанию//Правовые проблемы укрепления российской государственности: Сб. статей/Под ред. М. . Свиридова. Томск, 2005. Ч. 29. С. 104-107.

⁶ Տե՛ս Вайпан В.А. Настольная книга адвоката: постатейный комментарий к Федеральному закону об адвокатской деятельности и адвокатуре, нормативно-методические материалы. М.: Юстицинформ, 2006. С. 87.

⁷ Տե՛ս Адвокат: навыки профессионального мастерства / Под ред. Л.А. Воскобитовой, И.Н. Лукьяновой, Л.П. Михайловой. М: Волтерс Клувер, 2006. С. 147.

⁸ Տե՛ս Стольников М.В. Справочник адвоката по гражданскому процессу. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. С.80.

Գրականության ցանկ

1. ՀՀ դատարանակազմությունը և իրավապահ մարմինները, Գ.Ս. Ղազինյանի խմբ., Երևան, 2008թ.:
2. Ազարյան Ե. Ռ. Փաստաբանության հիմունքները, Երևան, 2006 թ.:
3. Պետրոսյան Ռ.Գ. Հայաստանի քաղաքացիական դատավարություն, Երևան, 2007թ.:
4. Դավթյան Ա.Հ. Փաստաբանի մասնակցությունը քաղաքացիական դատավարությանը, Երևան, 2000թ.:
5. Вайпан В.А. Настольная книга адвоката: постатейный комментарий к Федеральному закону об адвокатской

- деятельности и адвокатуры, нормативно-методические материалы. М.: Юстицинформ, 2006.
6. Адвокат: навыки профессионального мастерства/ Под ред. Л.А. Воскобитовой, И.Н. Лукьяновой, Л.П. Михайловой. М: Волтерс Клувер, 2006.
7. Стольников М.В. Справочник адвоката по гражданскому процессу. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006.
8. Колмацуй А.А. Понятие позиции по делу, формируемой защитником в ходе подготовки к судебному заседанию//Правовые проблемы укрепления российской государственности: Сб. статей/Под ред. М.К. Свиридова. Томск, 2005. Ч. 29.

РЕЗЮМЕ

Участие адвоката в гражданских делах и возможности улучшения статуса законодательством РА

Значительно увеличивается важность участия адвоката, как представителя, в гражданском судопроизводстве в условиях образования гражданского общества, возрастающей роли судебной защиты прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц, что и является важной гарантией прав и законных интересов граждан и организаций в механизме защиты. Адвокатская деятельность всегда имеет необходимость улучшения параллельно постоянной развитию правоотношений. Связи с этим, 8 декабря 2011 года Национальное Собрание РА приняло закон “ О внесении изменений и дополнений в закон “ Об адвокатуре” ”.

SUMMARY

The participation of the lawyer in the civil cases and the capabilities of improving its status according to the RA legislation

Throughout the civil society foundation, creation of free marketing and competitive economy and under the conditions of increasing the role of judicial defense of rights, liberty and lawful interests of physical persons and legal entities, noticeably raises the importance of the lawyer`s participation as a representative in the civil proceedings, which is an important guarantee of rights and lawful interests of the citizens and the organizations in the defense mechanism. The advocacy needs permanent improvement parallel to the constant development of legal relationship. Based on this requirement on December 8, 2011 the RA Parliament adopted law on Making amendments and additions in the RA law on Advocacy.